

Riktlinjer för medborgardialog

Innehåll

1. Bakgrund och syfte
2. Principer för medborgardialog i Ronneby kommun
3. Dialogmodellen
4. Vad vill vi uppnå?
5. När i beslutsprocessen ska vi föra dialog?
6. Vilka vill vi kommunicera med?
7. Vad vill vi föra dialog om?
8. Vilka metoder vill vi använda?
9. Hur gick det?

Bilagor:

Bilaga A Checklista inför, under och efter medborgardialog

1 Bakgrund och syfte

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) konstaterar en förändring av den demokratiska arenan i Sverige, med ett över tid sjunkande valdeltagande där särskilt oroande är de stora skillnader mellan olika kommuner, områden och valkretsar. Färre och färre blir medlemmar i politiska partier och förtroendemannauppdraget har blivit mer och mer professionaliserat. Fler lokala partier har bildats och koalitioner med många partier kan innebära att partipolitiken blir otydlig för medborgarna.

Denna förändring har inte bara skett i Sverige utan är en internationell trend i hela västvärlden.

Samtidigt vill svenskarna delta i samhällsdebatten och är intresserade av politiska frågor. Vi engagerar oss alltmer på andra arenor än tidigare och inte minst de sociala medierna har blivit mötesplatser. Svenskarna är också alltmer välutbildade.

I början av 2013 gav kommunfullmäktige i uppdrag till kommunfullmäktiges presidium att utreda hur demokratiutvecklingen kan stärkas i Ronneby kommun. Kommunfullmäktiges presidium har av den anledningen bjudit in de olika politiska partierna under våren och hösten för att arbeta fram detta förslag på riktlinje.

Syftet med dokumentet är att ge förtroendevalda i Ronneby kommun en gemensam bild av medborgardialogen samt att tjäna som ett metodstöd när nämnder eller beredning från kommunfullmäktige väljer att använda sig av medborgardialog.

2 Principer för medborgardialog i Ronneby kommun

Förutom lagstadgade samråd finns det i Ronneby kommun flera kanaler för invånarna att föra fram förslag, idéer och åsikter såsom medborgarförslag till fullmäktige, allmänhetens frågestund vid kommunfullmäktiges sammanträden och politikernas möjlighet att lägga upp sina bloggar på startsidan av www.ronneby.se.

Ronneby kommun vill nu ge invånarna ytterligare möjlighet till delaktighet och inflytande i form av medborgardialog. Beslut om medborgardialog fattar respektive nämnd eller Kommunfullmäktige. Hur dialogen ska genomföras beslutas av respektive nämnd eller KF-beredning.

Genom medborgardialog ska medborgarna ges möjlighet till deltagande och inflytande samtidigt som dialogen ger politikerna bättre beslutsunderlag.

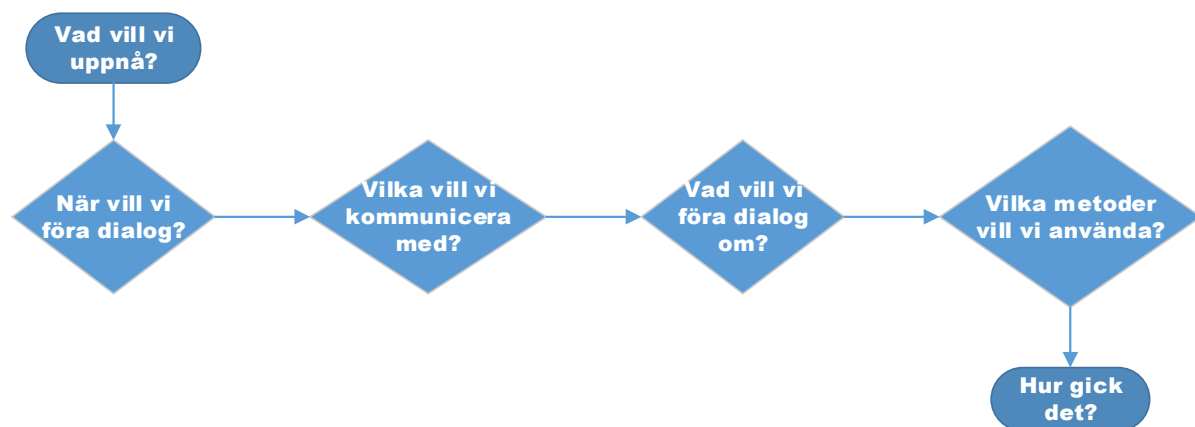
Dialogen bör genomföras så tidigt som möjligt i beslutsprocessen.

Ronneby kommuns förtroendevalda har som folkvalda ett övergripande ansvar att tillvarata helheten och se till att medborgarnas vilja och behov kommer till sin rätt. Allas behov måste tas hänsyn till och inte bara de uppsökande, resursstarka gruppernas behov. Därför är det viktigt att våga stå emot starka särintressen, för att släppa fram helhetsbilden av medborgarviljan.

Det finns många metoder för medborgardialog, såväl fysiska som digitala metoder. Vilken metod som man väljer att använda beror på dialogens syfte. Längre fram i detta dokument presenteras en del av de metoder som kan vara lämpliga.

Det är också viktigt att följa upp, såväl hur själva dialogen genomfördes som att syftet med medborgardialogen uppfylldes.

3 Dialogmodellens steg

4 Vad vill vi uppnå?

Innan man planerar hur man ska föra medborgardialog bör man ha klart för sig vad man vill åstadkomma.

Varför vill vi ha medborgardialog?

Två vanliga målsättningar är;

- Ge medborgarna möjlighet till deltagande och inflytande
- Ge förutsättningar för att fatta bra beslut

Ge medborgarna möjlighet till delaktighet och inflytande

En informerad opinion är en viktig utgångspunkt för att kunna föra en konstruktiv och meningsfull dialog. Det går inte att räkna med befolkningens stöd för svåra beslut om medborgarna inte känner till förutsättningarna.

Den politiska beslutsprocessen kring frågor bör tydliggöras. Det handlar bla om att beskriva det politiska dilemma som de förtroendevalda står inför när de ska fatta beslut. De förtroendevaldas ansvar för att se till helheten måste lyftas fram i förhållande till enskildheter.

Medborgardialog handlar inte om "direkt demokrati". Normalt sett har deltagarna inte någon beslutandemakt. Dialogen ska istället ses som ett komplement till vår representativa demokrati, där valda politiker fattar besluten. Genom dialogen får medborgarna möjlighet att delta och att påverka de förtroendevalda mellan valen.

Ge förutsättningar för att fatta bra beslut

Man sparar tid och pengar genom att göra "rätt" från början. Genom dialog mellan medborgare och förtroendevalda skapas både bättre och bredare beslutsunderlag. Invånarna själva, som boende i kommunen och brukare av kommunens verksamheter, har självfallet stora kunskaper om detta att dela med sig av.

Genom dialog kan ett faktaunderlag från förvaltningen i en viss fråga också kompletteras med invånarnas värderingar och uppfattningar om vad som är viktigt och mindre viktigt.

Sammantaget gör en nära dialog med medborgarna att det blir lättare för kommunen att fatta bra beslut.

5 När i beslutsprocessen ska vi föra dialog?

Det finns ett antal olika steg i en beslutsprocess. Det bör strävas efter att föra dialog med medborgarna så tidigt som möjligt i respektive fas

Det kan vara tidigt i processen för att kartlägga behov av en viss utveckling eller förändring av verksamheten.

Kartlägga behov

Det kan vara när behov är kartlagda och vi vill ha ideer kring lösningar för att genomföra förbättringar.

Ideer på lösningar

Det kan vara när det har tagits fram ett antal idéer på lösningar och analys av konsekvenser behöver ske

Analysera förslag

Det kan vara inför beslut där dialogen primärt syftar till att uppmärksamma beslut man avser att ta ställning till.

Inför beslut

Det kan ske i implementeringsfasen där medborgarna kan ge sin syn på hur implementeringen av ett beslut ska ske.

I införandefasen

Det kan ske i utvärderingsfasen där medborgarna kan ge återkoppling på om det önskade resultatet nåddes.

I utvärderingsfasen

6 Vilka vill vi kommunicera med?

Ronneby kommuns förtroendevalda har som folkvalda ett övergripande ansvar att tillvarata helheten och se till att medborgarnas vilja och behov kommer till sin rätt. Allas behov måste tas hänsyn till och inte bara de uppsökande, resursstarka gruppernas behov.

Som förtroendevald ska man företräda även de medborgare som av olika skäl är tysta mellan valen. Därför är det viktigt att våga stå emot starka särintressen, för att släppa fram helhetsbilden av medborgarviljan.

Medborgaren ser i idealfallet frågeställningarna ur ett helhetsperspektiv om vad som är det allmänna bästa. Brukaren/kunden/medarbetaren kan ha delperspektivet som vårdtagare, elev, löntagare, etc. Ett politiskt organ kommer naturligtvis aldrig att, i sin dialog, nå "alla" medborgare hur man än anstränger sig. Men vill man veta vad medborgarna anser och få en spegelbild av hela befolkningens åsikter, krävs att man på många olika sätt når människor som sammantaget motsvarar ett representativt urval av invånarna. Ju mer man preciserar sina målgrupper, desto bättre kan man målgruppsanpassa sina aktiviteter. Formuleringar och metoder för kommunikationen kan ju uppfattas olika beroende på till exempel ålder, utbildning, språk, religion, kön, kultur, geografi, funktionshinder och arbete.

Var finns de aktuella medborgarna?

När man preciserat – och kanske prioriterat – sina olika målgrupper blir nästa fråga: Var finns de? Vill de kommunicera med oss?

7 Vad vill vi föra dialog om?

Ett politiskt organ som vill föra dialog med sina medborgare har en väldig konkurrens, både i informationsflödet och om människors tid och engagemang. De flesta människor har trots allt mycket annat som man hellre ägnar sin begränsade tid åt.

Att förlita sig på att det alltid finns något att prata om, bara man bjuder in medborgarna eller sig själv till dialog, ger inte ett särskilt engagerat intryck. Kanske kan man som förtroendevald se ett värde i sig att samtala med medborgare, men de flesta medborgare ställer nog inte upp på en dialog för dialogens egen skull.

Det finns alltså anledning att fundera över vad man som politiskt organ vill föra dialog om och som man även förväntar sig att medborgarna – eller vissa av dem – också vill föra dialog om.

Vill man att medborgarna verkligen ska kunna påverka innan ett beslut fattas, så måste man tidigt nå ut och tydligt beskriva förutsättningarna och till exempel hur synpunkter och förslag kommer att tas om hand.

Partipolitik i medborgarkontakterna?

När man kommunicerar med medborgarna som företrädare för ett visst politiskt organ har man både en roll som partiföreträdare och som företrädare för det politiska organet.

I en dialog där förtroendevalda företrädare för Ronneby kommun deltar, ska det inte saknas utrymme för olika politiska åsikter. Dialogen kräver dock en annan typ av förhållningssätt som tar sikte på dialog mellan medborgare och förtroendevalda, inte mellan förtroendevalda. Debatt mellan förtroendevalda riskerar att mynna ut i att dialogen med medborgarna uteblir. Det krävs därför att det i förväg ägnas eftertanke åt de praktiska formerna för dialogen så att inte meningsstrider uppstår i onödan.

Deltagare är inte i första hand intresserade av de politiska meningsskiljaktigheterna, utan de vill diskutera sakfrågorna. Debatt och meningsutbyte bör därför koncentreras till de arenor – kommunfullmäktige, debatter i media, m.fl. – där det är viktigare att det görs klart för väljarna vilka ideologiska skillnader som finns mellan partierna.

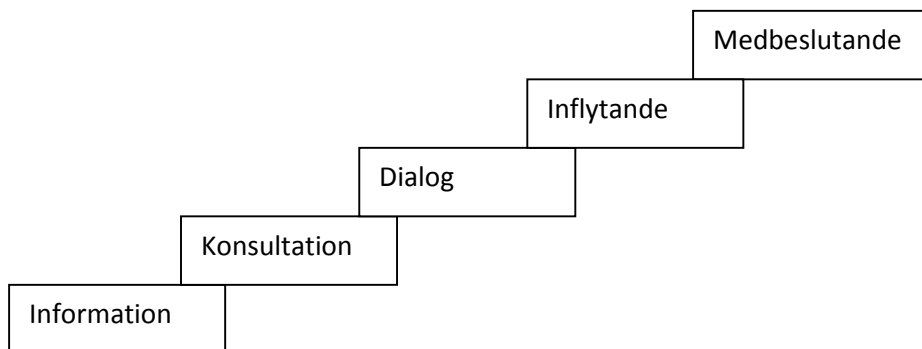
Eftersom vi har dialog med våra invånare tidigt i beslutsprocessen och den är en del av underlaget för beslut, betyder det att de politiska avvägningarna görs först efter att dialogen i ärendet är avslutad.

8 Vilka metoder vill vi använda oss av?

Det är lätt att tro att metoden man väljer för medborgardialogen är avgörande för kvaliteten. Men inga metoder garanterar bra resultat. Det gäller att välja rätt metod för det syfte man har med medborgardialogen. De metoder som följer nedan är exempel på metoder som kan användas.

Det finns många metoder för medborgardialog, såväl fysiska som digitala metoder. Inför dialog måste vi ta ställning till i vilken grad deltagarna ska kunna påverka. Ska medborgarna t.ex. ha möjlighet att styra inriktningen på fortsatt arbete, lämna allmänna synpunkter, värdera olika förslag, prioritera mellan olika åtgärder eller självständigt få fatta beslut utifrån givna ramar? Det är mycket viktigt att vi alltid är tydliga mot dem som deltar om vilka möjligheter till påverkan som finns.

”Delaktighetstrappan”

Olika nivåer för delaktighet

Information

A. Informationsmöte – Stormöte

Information till många samtidigt – viktigt tema/ämne
Envägskommunikation – inte ett dialogmöte

När?

Informera om ett redan fattat beslut

Hur?

Tydlig dagordning

Kompletera med skriftligt information/presentationsmaterial

Van mötesledare krävs

Konsultation

A. Fokusgrupp

Kartläggningsverktyg

Identifiera och värdera viktiga faktorer i en viss fråga/ämne
Enkel och snabb metod – ger mycket information

När?

Utgångspunkten är att man utgår från ett underlag som tagits fram av förvaltningen och godkänts av de förtroendevalda och där medborgarna t.ex. får värdera viktiga faktorer i en viss fråga.
Vad tycker du är viktigt att prioritera i kommunens fastställda budget för nästa år?

Hur?

Bjuda in 6-12 deltagare, minst 2-3 olika fokusgrupper
Dokumentation
Moderator och sekreterare

B. Medborgarpanel

Kartläggningsverktyg

Identifiera och värdera faktorer i en viss fråga. Ger snabb respons från många. **När?**

Återkommande, t ex hur upplevs kommunens verksamheter? Hur upplevs mottagande, service?

Hur?

Bjuda in 60-80 pers ca att delta. Slumpmässigt urval eller öppet för alla som vill.
Panelen får lämna synpunkter i olika frågor ca 2-4 ggr/år.
Många paneler genomförs huvudsakligen via webben/e-post/sms, med fysiska träffar emellanåt.

Dialog

A. World café – metoden

Cafémetoden är en dialogmetod som uppmuntrar människor att delta i diskussioner om aktuella frågor i en informell och bekväm miljö. Dialogmetoden stimulerar att ta fram idéer och förslag. Lära, lyssna och utbyta synpunkter. Utgångspunkten är att alla ska få föra fram sin åsikt och argumentera för sin syn på frågan och man behöver inte komma till konsensus.

När?

Tidigt i processen

Få fram idéer och förslag, t.ex.

Hur skall kommunen/ uppnå sin vision?

Hur?

Trevlig lokal med små bord

Moderator

Deltagare: riktade – öppet möte

Dokumentation

Inflytande

Medborgarna ges möjlighet att delta under en längre tid och är med i en utvecklingsprocess från det vita pappret till färdigt förslag som underlag till politiska beslut.

A. Framtidsverkstad

Ta fram konkreta idéer och förslag – ofta bildas arbetsgrupper som jobbar vidare med dessa,

och som eventuellt förverkligar dem. För att genomföra metoden behövs moderatorer som är utbildade i tekniken.

När?

Vill fånga konkreta idéer – teman/ämnen genom hög grad av delaktighet och inflytande

Hur?

Inbjudna deltagare (bl.a. som har befogenheter)

Genomförs under minst en dag

Moderatorer

Stor lokal med mycket väggutrymme behövs

Medbestämmande

Den representativt valda församlingen delegerar ansvar till en arbetsgrupp eller liknande där deltagarna inte är valda utifrån partitillhörighet utan är med som enskilda personer.

Medborgarbudget

Medbeslutandemetod – politisk församling delegerar beslutsmakt till arbetsgrupp invånare eller liknande.

När?

Välja mellan olika alternativ i investeringsbudget, besluta om egna förslag utifrån en given ekonomisk ram.

T ex grupp i viss ort för ortsutveckling, skolungdomar för satsningar miljö/trafik/närmiljö/skolmiljö eller liknande. För att sprida engagemang, locka till deltagande, samhällsorienterande

Hur?

Beslutande omröstningar på webbplatsen

Arbetsgrupp av invånare utreder (med hjälp av förvaltning) och fattar beslut

9 Hur gick det?

Inför medborgardialog behöver man redan från början ställa sig frågan hur resultatet av dialogen ska användas och hur detta ska återspeglas till deltagarna. Det innebär att det måste finnas rutiner för hur dokumentation och utvärdering ska genomföras vid dialogtillfällena.

Det är en utmaning att försöka följa effekterna av medborgardialog, det krävs att man gör någon slags mätning innan man inleder sina aktiviteter, för att därefter upprepa mätningen.

Bilaga A

Checklista

Inför mötet

- Vad är syfte och mål för dialogen?
- När i beslutsprocessen ska vi föra dialog?
- Hur lockar vi rätt målgrupp? Inte gynna enbart särintressen!
- Vilka metoder vill vi använda? Träna på metoden
- Gör det tydligt redan i inbjudan vilka möjligheter till påverkan som finns.
- Fördela rollerna ni ska ha på mötet i förväg
- Samverkan?
- Budget
- Enkel genomförandeplan

Under mötet

- Dokumentation - skriv bra minnesanteckningar
- Lämplig lokal
- Ta ställning till om ni ska avsluta med mingel för andra frågor än de som skrivits i inbjudan
- Enkel utvärdering av mötet på plats – vad tyckte deltagarna om själva "mötet"

Efter mötet

- Återkoppla till deltagarna så fort som möjligt
- Deltog de som vi ville skulle delta?
- Lyckades vi prata om det vi skulle på dialogerna?
- Var det en bra metod vi använde?
- Är de medborgare som deltog i dialogerna nöjda?